

حریت فکریه

ممالك عثمانیه ایچون سنه لکی ۴۰ آلتی آیلنی ۲۵ غروشد
ممالك اجنبیه ۱۲ ۷ فراغدر

آبونه شرائطی:

عمل اداره سی: باب عالی جاده سنده
یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه سی

— سرزده می ادبیاتله اشتغال ایدیورسکنز ؟

— اوت بعض کنچارک ، املا ولسان خطالرینی تصحیح ایدیورم

— اوبله ایسه دهشتلی ایشیکنز اوله جق !

اقباله قورودینم مزهر
کاشانه ده بر خرابه بولدم :
سودالریه پناه اولان هر
کلزار صفایی تر به بولدم .

بی طاقم ، ای امید آفل ،
کس میلی آرتیق اعتلادن ! ..
دور اول بگا ، ای خیال مغفل !
بیقدم فروحسنه ابتلادن ..

م . رؤف

اوج بایرام نه کوزل صاف ونون چهره ک وار .
بیقلان معبد عمرمه نعلوی دیدار !
شو خرابیت هستیده منور ، مسعود
برطلوعک ایله پارلار بنه سیای وجود ،
صوصدیریرسک هله برلظه تقاضایی بتون ..

اوج بایرام نه کوزل فحج مسیحی کیسک ؛
سوندیریر بینمک آتشرینی برنفسک .
کورینور نظارمه کلککون وشفقهچهره بتون
بویطافلقده هیولای سهرنک شون ..
صانیلور خاک سباهکده بیاضدر قایی ..

شو بیاض کسوه سی آلتنده لقای دوران
دها رنکین ، دها نمون دها سا کن کییدر .
اک خشین محترص انظار عقورانه بیله
دها مونس ، دها مشفق ، دها نرمین کییدر .
اوج ای تسلیت روح ! ای عشق ایمان ! ...
— ۶ نیان ۱۳۳ —

ایساق فره را

عترم ساقی بک
ایلاک اثر ترجمه اولان بوکتانی نامنه اتخاف ایده جک
بلند چهره لر آره سنده کندیه براستاد تحری ایتدم . سزک
سیاکزی دیکرلرندن دها بارز ، دها صمیمی بولدم . چونکه
مکتبده بزه اک جوق حس وطنپروری تلقین ایدن سیزدیگز .
حسبات ملتپروری بی قلب شاکردانده اویانیدیرمق ، تهیجه
کتیرمک وظیفه مهمه سی اک زیاده سزه تمجیل ایدیلشدی .
بوخفته ناچیزمله طن ایدیورم که تمامیه دکلمه قسماً اولسون
دین شکرانی ایفا ایتش اولدم .
سعادی

اسودچ قرالی اون ایکنجی شارل

(تیمورباش) تاریخی

محرری : وولتر مترجمی : سعادی رشاد

دمیر باش تاریخی حقنده
بعض ملاحظات

کندیلری حقنده خصوصی بر تاریخ یازمده مجبوریت
حقیقه کوریلن حکمداران بک جوق ده کلدر . فی الحقیقه
شیطنت ودالقاووقاق ایجاباتی اوله رق بیهوده یره بوتون
تاجدارلر حقنده بیان مطالعه اولمشدر . آنجق ناملری
شایان تذکار اولان حکمداران بک آذر . واکر یالکنز
عادل اولانلری تحظر ایدیلسه یدی عددرلی دها ناقص
بولنه جی طبیعی ایدی .

طهر

این

کردانه بی شماری وارکن
بیلم که ندر بو عزم رفعت ؟ ..
زهرابه بر خاری وارکن
بیلم که بیچین شو زم وصلت ؟

بیك شاهقه به جناح اوزاتدم ؛
دوشدم یره انکسار ایچنده .
بیك بارقه به نگاه اوزاتدم ؛
قالدم بنه لیل نار ایچنده .

فقط مع التأسف حرص تحریر او درجه به کلسد در که بر حکمدار وفات ایدر ایتمز : خاطراتی ، تاریخ حیات ، سرانی وقایع نامیله مجلدات کثیره یاغنه باشلار . وبوصورتله کتابلر اوقادار چوغلمشدر که بر انسان یوز سنه یشامش اولسه و بوتون زمانی مطالعه به صرف ایقه ییدی شویکی عصر ظرفنده آروپاده یالکیز تاریخه عائد نشر اولسان آناری کوزدن کچیرمکه وقت بولمازدی .

تفرعات غیر لازمی انسال مستقبلیه تودیع ایلهمک وانظار اعصاری وقایع عادیه اوزرنده توقف ایستدیرمکدن عبارت بولان بو هوس بعض سرایلرده یشامش ومسائل عمومیهده برحسه اشتراکی بولنش کیسه لره مخصوص برنوع خسته لقدن ایلری کلیر . بوکی آدملر دمکدار اولدقلری سرانی دنیاده کی بوتون سرایلرک الک دلفتنی ، کوردکلری تاجداردی دنیانک الک بوبوک حکمداری ، ایچنده بولندقلری مسائلی دنیانک الک مهم مسائلندن اولمق اوزره تلقی ایدرلر . ونسل مستقبل بونلری عینی نظرنله کوره چکی امید واهیشنی بسلرلر .

بر حکمدار حربه باشلار ، سرانی اترقه لرله قاریشر ، همجوار حکومتلردن برینسک دوستلغی قازانیر ویا کندیمی بر قاج مغلوبیدن ویا مظفریتدن صوکره دشمنلریله عقد صلح ایلرسه متبسی وقایع حالیهده کی سرعت جریانک کندیلرینه ویردیکی حرارتله بدایت خلقتدن بری مثلی کورولمه مشر در دوره تجبیهده بولندقلری ظن ایدرلر . حالبوکه بر دفعه حکمدار اولدیجی جریان اشکار بوسبوتون دکیشیر . مومی الهمک متره سلری ، سرانسک اترقه لرلی ، ناظرلری ، قوماندانلری ، محارب لری حتی کندیسیده اونوتورلر .

حکمداران خرسقبنیه نک یکدیگری آلداتمه ، یکدیگریله حرب ایتمک ، عقد اتفاق ایلمک باشلادقلری زماندنبری بیکلرجه صاحنامه عقد اولنش وبرواقاداره محاربه اولمشدر . وبوتون بو حادثات آره سنده نخبیانه

اسملری لایموت اولمغه شایسته پادشاهلر بشریته بر آزلولسون ایملک ایدنلردر . مثلاً فرانسه یلدار اولدقجه اون ایکنجی لوینک ماتسه قارشی کوستردیکی شفقت ومحبت دائما خاطرلرده مقفوش قاله جق . برنجی فرانسوانک بر وضع بدرانه ایله صنایع وفنون حایه سی دولایسیله بویوک قباحترلی عفو اولنه جق ، میراتی ، مغلوب ایدره ک وعفو ایلمه رک استرداد موفق اولان دردنجی هاترینک مای تقدیس قله جق وبرنجی فرانسوانک عادتاً یکیدن وجوده کتیردیکی فنون وصنایع حایه ایله بن اون دردنجی لوینک عظمت واختشاسی مدح ونسنا ایدیه جکدر .

برسب معکوس ایله ، وبالر ، یانغیلر ، فیضانلر نصل اونودولما یورسه ، ملتیه ویا بشریته ایراث ضرر ایدن حکمدارلرده اولیه جه تخطر اولور . مسبق و عادل تاجدارلر آره سنده فاتحلر واردر . فاتحلر بر شهرت مطمئنه مالکدرلر . اونلرک الک اهمیتز وقایع حیات آ کلاشلمق ایسته نیر . انسانلرک ضف بدیختیسه بافکنز که پارلاق برصورتده ایراث ضرر ایدنلره نظر تقدیس وحرمتله بقارلر . واکثریا بر دولتی وجوده کتیرندن زیاده اونی محو وخراب ایلمیدن دها خواهشله بحث ایدرلر ! ...

کرک صلح زمانشده ، کرکسه وقت حضرده بر شهرت قازانمایان ، فضائ عالیه اصبانیدن ویا فضابیح قبیحه اربابسندن بولونمایان حکمدارلر کلنجه ، نه تقلید نه احتراز ایدمک بر مثال تشکیل ایتمه دیکی ایچون حیاتلری مظهر تخطر اوله ماز .

روما ، یونانستان ، آلمانیا ، روسیه حکمدارلردن بونجه سلطانلردن ، خلیفه لردن ، تصنیف وقایع تاریخیه جدوللرنده تعیین ادوار خصوصنه خدمت ایتمک یاریان اسملری باشقه برلرده ذکر اولنمه شانان قاج دانه حکمدار بوله ییلر سکز ؟ انسانلرده نصل قم عوام موجود ایسه حکمدارلرده شهرتشار اولمایانلر واردر .

بولتان ورذیلانہ اولان افعال وحرکاتده واردر .

بوون بوحدات وقرعالك هیت عمومیه سی انسال
مستقبله به تودیع اولتدینی زمان هان هپی یكدیكری
نظرلردن سیلر ، یالکیز پادار اوله جق حادثات اختلالات
عظمه تولید ایلمش بولنانلر یاخود برقاچ محرر کزیده
طرفدن تشریح قللمش اولانلردر . بونلر بو یوک استادلر
طرفدن ترسیم اولتان مجهول انسانلرک تصاویری کبی
هیت عمومیه دن آریایلر . اگر اون ایکنجی شارل
وکندیسندن یک بو یوک مرتبه ده بولتان خصمی پیر
آلکسیه ویچ بوتون دنیایک قبول و تصدیقه یکریم
عصر دنبری کلوب کچن انسانلر آرسنده الک زیاده جالب
دقت ایکی شخصیتی تشکیل ایتمهلردی بو کتانی ده اهالی
ازعاج ایدن مجلدات کثیره ارسنه علاوه ایتمک امور
طبیعه دن اوله بیلردی . بو تریالکیز وقایع خارق العاده مک
تصویری امل قصریله میدان کتیریلدی ظن اولونما سین
بو کتانی بازارکن شاید تصادفاً بر قاچ حکمدارک
الته کچرسه اونلرکده مستفید اوله بیله جکی دوشوندک
طبیعی هیچ بر ناجدار تصور ایدیله مژکه اون ایکنجی
شارلک تاریخ حیاتی او قودقدنصکره جنت فو حاندن
اقتیاب اولماسین . زیرا : « بن اون ایکنجی شارلدن
داها جسور ، داها فضیلتکارم ، داها متین بر روحه ،
داها چویک بر وجوده مالکم . فن حربیه داها زیاده
واقفم وداها منتظم اوردولرم وار » دیسه بیله جک بر
حکمدار وارمیدر ؟

او قادر موفقیات ومظفر یآیدن صوکره دمیر باشک
او جسور سردارک نه درجه فلاکتزده بولتدینی دوشو .
نوله جک اولورسه عینی حرص شهرتی اولمله برابر داها
ناقص مزیات حربیه و تدایر و واسطه مالک بولسان
دیگر ناجدارلرک نه اوله بیله جکی ونه امید ایدیله جگری
تمین ایدر .

بو کتانی اون ایکنجی شارلک وروسیه امپراطوری
پیر الکسیه ویچک یاننده سنه لرحه اقامت ایتمش

و بو ناجدارلرک وفاتسندن چوق صوکره حریر
اولکیه چکیلش اولوب حقیقی کتم ایتمکده هیچ
بر مجبورت و منفعتلری بولنمایان اشخاص معلومه مک
اقدانته استداد ایدرک وجوده کتبرک . اون ایکنجی
شارلک بزم خصوصیسنده یدی سنه یشایان موسیو
« قاریس » ک فرانسه ایلیچبسی موسیو « فیه روبل » ک
اسوچ اوردوسنده خدمت ایدن بیکیبائی « ویللو » ک
حتی « بونیاتوسکی » ک خاطر اتنده مراجعت ایدرک .
بر حادثه ، بر وقعه حقه ده اونی عیناً مشاهده ایدن
وناموس وفضیلتله مشتهر بولان ذواته صورمه دن اجاله
قام ایتمک . بونک ایچوندرکده بوتاریخ شمدی به قادر
اون ایکنجی شارلک حیاتی نامیله نشر اولتان رساله لردن
بوسوتون باشقه در .

اسوچ وروس قوماندانلری آرسنده وقوعه
ن محاربات عدیده یازمقدن صرف نظر ایتمک .
زیرا مقصدیمز قوماندانلرک ده کل بلکه اون یکنجی
شارلک تاریخی یازمقدر . حتی دمیر باشک وقایع حیاتی
آرسنده ده الک مهم اولانلری کچک . بر حکمدارک
تاریخی دیمک یابدینی هر شی دیمک اولمایوب بلکه نسل
مستقبله تودیمه شایان اولان وقایع بولندیغه قناعت
کامله من واردر .

شونیده اختطاره مجبورزک ۱۷۲۸ ده بو تاریخ
یازیلدینی وقت دوغرو اولان بر چوق شیئر بوکون
ده کلدر . مثلاً اسوچده تجارتیه اهمیت وریلمکده در .
بولونیا پیاده آلابلری انتظامه کیمرکده والبسه رسمیه به
مالک بولتقددرلر . بر تاریخ مطالعه اولتسیدینی وقت
یازیلدینی زمانی نظر دفته المتی ایجاب ایدر . یالکیز
قادرینال دورتسک آنارنی او قویان بریسی فرانسزلری
محاربات داخله ، فتنه . حرکات مفرطانه عاشق جدیدالمنزاج
کیسه لر اومتی اوزره تاقی ایدجکدر .

اون ردنجی لوشنک پارلاق سنه لری تاریخی مطالعه
ایله بن ایسه : فرانسزلر قراله اطاعت ایتمک ، غالب کلک

بو نقطه‌ای تقدیر اتمش اولان شبان مقتدره مزدن
سعاد رشاد بک یزده وولتک ، اسوج قرالی اون ایکنجی
شارلک تاریخی هدی ایدیور . اون ایکنجی یعنی تجورباش
شارلک تاریخیله یزده تاریخمیزک علاقه کلیسه می وارد .
کتاب ، بوجهتدن مهم اولدوغی کی عینی زمانده وولتک
اثری اولماسی دولایسیلهده قیمتداردر . اثرک اصلنده کی
اطرافک محافظه اولوندیغی قارلمیز اوقونجه تصدیق
ایده چکلدر .

منت و شکران

نجل نیل اکرم ارجمند بک افندیه

— «فرین» ایچین —

ارجمند شعارم افندم ؛

باقیکز : بعض سونج باشلی وارکه دموع اکدارله
قاریشور : «فرین» ک همت عالیله کزله انتشاری دویدیغیز
زمان همیز بو تجلی غریب حس ایتک . استاد اکرمه
طول عمر دعا ایدن قلوب پرستش ، نهایت متنی لطیفک
تزد مجید ، ده ازیاده مستجاب اولمادیغی کوره ک ما یوس
اولدی . او وجود مبارکی مدخل ابدیه تشییع کی
صوک فقط الک آجی بر وظیفه بی ایفا ایدرکن دست غاصب
موت بر عصیان عاجزله احاله طیفاندن باشقه بر شی
یالامه مشیدق . بازوی ناتوان بشر سوکیلیرنی استرقاب
تر ایدن حفظ ایده میورکه .. فقط موت اونک یالکز
وجود جسمانیستی بزدن آیره بیلدی . حالوکه استاد
اکرم تعاقب اعصار ایچیده برشان وجلال عرض اغترار
ایده چک بر شی براقدی : خلود نام .

«فرین» ی دستک طبعه ویره رک حافظه صنعته
نقش صورتیله تأییده تشبث بیوردیغیز زمان حس
ایتدیکنز تأثر اثر مذکورک نسخ مطبوعه می اوزرنده
نام جلیل استاده علاوه ایدیلن وزم برهیکل کریان کی
کوردیگیز «مرحوم» گله سنک عذاب رؤیتدن البته آز
دکلسدی . اوت .. آغلا یورسکیز ، فقط اتمکیزله

و صناعی ، علوم و فنونی تحصیل ایلمک ایچون
یارادیشلردر دیه چکلدر .

اون یشنجی لویسک ایلمک سنه لری خاطراتی اونوتان
ایسه زده رخاوت ، سفاهت ، حرص ثروت و بوتون
دیگر خصوصات ایچون لاقیدی کوره چکلدر . بو کونکی
اسپانیولر شارلک کن زمانک اسپانیولری ده کلدر .
فقط براق سنهده احوالی اکتساب ایده بیلرلر . روماده کی
مونسفورلور راهلر نسل سیدونلره بکزه مزلر سه بو کونکی
انکلیزله قرومول زمانده کی متعصین آره سنهده ده هیچ
برمشاهت یوقدر .

بر آدم حقنده : فلان کون م ۱۰۰ براز جسامت
ایتدی ، دیه سوبلیدی کی برمت حقندهده : فلان
حکومتک اداره می آلتنده وفلان سنه شوبله ایدی «
دینلمک اقتضا ایدردی .

شاید بعض حکمداران و بعض نظار بوآرده عدم
خشنودی موجب اوله جق حقایقه تصادف ایدرلر سه
شونی در خاطر ایلری ایجاب ایلرکه : وکیلی بولندقلری
ملته حساب و برمه مجبوردرلر و موقع شرف و احتراملرینه
بونک مقابلی اوله رق نائل اولورلر و نهاس تاریخ برشاهددر .
یوقسه برمدح ده کلدر و دیگرلری حقمنده حسن شهادته
مجبور ایتک ایچون واسطه یگانه ایلمک اتمکلمیزدر .

وولتر

نقصانلریزدن بریسه ده تاریخ کتابلریله تاریخه عدم
وقوفزدر . فی الحقیقه اسلافدن یزده مدور بیرجوق آثار
تاریخیه وارد ؛ فقط بونلر تاریخ اولمقدن زیاده بیر
مدخامه در . ساء علیه اونلردن ، یزده ایچین بر فائده
بکلمک دغورده کلدر . شو حالده تاریخمیزی یکی باشند
تدوینه مجبورز . تاریخ انجمنک بو وظیفه بی ایفا ایده چکنه
امین اولای بیلر ایسه کده اونی یزده کیل بلکه اولادیمز
مطالعسه ایده بیله چکلدر . بونکه برابر تاریخ انجمنک
وجوده کتیره چکی جلدلره وقف انتظار ایدوب بوش
دورمق هیچ جائز ده کلدر .